

Självbestämmanderätten

och

organisationsformerna

Till dagsdiskussionen inom den organiserade arbetarvärlden hör vid sidan av kraven på kortare arbetstid, arbetarpensionering m. fl. frågor av socialt slag, även frågan om arbetarnas inflytande och medbestämmanderätt i företagen. Denna sistnämnda fråga borde, tycker man kanske från de i Landsorganisationen organiserade arbetarnas synpunkt, vara löst i och med tillkomsten av huvudavtalet om företagsnämnder, som träffades 1944 mellan LO och Arbetsgivareföreningen. Men det är den tydligen inte. Även om verksamheten inom företagsnämnderna är rätt så livlig, så täcker den uppenbart inte det innehåll man på mera målmedvetet arbetarhåll velat ge åt företagsnämndernas verksamhet. Många av de arbetare, som med verkligt intresse omfattar idén med företagsnämnderna, finner nog efter hand att gränserna för verksamheten dragits alltför snäva för att de skall kunna motsvara verklig industriell demokrati.

Företagsnämnderna skulle dock kunna vara, och har även möjlighet att bli det, en hävstång för verkligt arbetarinflytande i företagen, men då är det också nödvändigt att begränsande bestämmelser avlägsnas och en klar målsättning för hela organisationens verksamhet anges. Som det nu är finns det meningsmotsättningar mellan ledande fackliga kretsar ifråga om de uppgifter som bör tillfalla en företagsnämnd: på en del håll hävdar man att företagsnämnderna bör vara vägrödjare för strävandena att nå fram till ett verkligt arbetarinflytande i företagen och därmed till att sköta och förvalta ett företag, medan man på annat håll anser att nämndarbetet bör inskränkas till att ge ändringar och för-

bättringar för dagen; i övrigt bör företagen skötas av deras ägare. Det är givetvis inte ägnat att skapa klarhet om framgångssättet för att öka arbetarnas inflytande på arbetsplatserna, och det är något som man kanske på sina håll tycker är lika bra.

För att verksamheten för ett ökat arbetarinflytande inom produktionen skall kunna bli effektiv och få ett verkligt innehåll krävs emellertid ett viktigt komplement: arbetarna måste ha medbestämmanderätt, eller rättare sagt självbestämmanderätt, inom sina egna organisationer. Det kan ju vara bra att arbetarna genom lokal verksamhet kan uppnå fördelar som ger större trivsel och trygghet i arbetet, men när det gäller det väsentliga, arbetsvillkoren i stort, har de i LO organiserade arbetarna inte mycket att säga till om på den lokala platsen. Självklart måste en sådan begränsning för den lokala självbestämmanderätten inom den egna organisationen inverka hämmande på arbetarnas möjligheter att skaffa sig inflytande och, om man syftar så långt, deltagande i ett företags ledning.

Det är ett psykologiskt moment som här stöter till. Arbetarna själva borde finna det vara en underlig ordning att kräva medinflytande i det företag där de arbetar, men att samtidigt ha mycket beskuren medbestämmanderätt i den egna organisationen. Centralismen inom den reformistiska fackföreningsrörelsen är nu så rotfäst, att det för medlemmarna faktiskt endast återstår att rätta sig efter påbud uppifrån, och då kan det vara förklarligt om arbetarna när det gäller en sådan sak som medbestämmanderätten på arbetsplatserna även här väntar att få se centralisering av något slag, en centralism som endast kan ha statskapitalism i släptåg. Men med en statskapitalistisk ordning har arbetarna inte kommit ett fjät närmare en ordning som innebär inflytande och medbestämmanderätt i ett företag. Hindren kommer här att resa sig lika stora som i ett privat företag, åtminstone reellt sett.

Här träder organisationsformerna i förgrunden. De reformistiska fackliga organisationerna är uppbyggda på centralistisk grund, lokalorganen kan på denna grund inte fungera som samhällsbyggande organ och följaktligen inte heller som företagsledande, då ju en funktion som den sistnämnda helt enkelt skulle innebära en ny produktionsordning. Nu finns det inom mera radikalt betonade fackliga LO-kretsar de som hävdar att det är de fackliga organisationernas uppgift att bära upp en ny produktionsordning, varvid man, om man vill vara konsekvent, måste utesluta statligt ingripande. Dit hör bl. a. Gjutarförbundets ordförande Sven Ekström, som med hänvisning till Arbetarrörelsens efterkrigsprogram anser att det bör vara den fackliga arbetarrörelsens uppgift att tränga fram till medbestämmanderätt och deltagande i ledningen för företagen, för att slutligen sköta och förvalta dessa.

Onekligen är det genomförandet av den fullständiga industriella demokratin

som Ekström här framför, men han drar inte den konklusionen att organisationsformerna blir avgörande om denna idé skall segra. Utan självständiga organisationer, där medlemmarnas självansvar är den främsta drivkraften för handlandet, och med en klar samhällsuppbyggande målsättning kan idén med en fullständig industriell demokrati och därmed en ny produktionsordning inte genomföras. Arbetarna måste acceptera den syndikalistiska linjen för samhällsuppbyggande organisationsverksamhet. Inom SAC:s organisationer, som här i Sverige företräder den syndikalistiska idén, kan strävandena för inflytande och medbestämmanderätt i företagen fullt utveckla sig samtidigt som medlemmarna ges frihet inom den egna organisationen.

Centraldirigering och samordning är två skilda ting. SAC accepterar samordningen mellan de lokala organisationerna som en nödvändighet för genomförandet av syftsmål i större sammanhang. Solidariteten arbetarna emellan, nationellt och internationellt, är ledstjärnan för allt handlande, varvid påbud ovanifrån elimineras som skadliga för den fackliga rörelsefriheten. Organisationsformerna blir på så sätt grundförutsättningen för att den fackligt-ekonomiska arbetarrörelsen i fortsättningen skall bli samhällsbyggande med uteslutande av privat- och statskapitalism.

Detta går givetvis utanför ritningarna för de mest tongivande ledarna inom den reformistiska fackliga rörelsen i detta land. De vill tydligen helst se de fackligt organiserade arbetarna som en kompakt massa som man kan manövrera med, ett instrument att spela på i det ena eller andra läget. Men det kan bli för mycket även av dirigerande uppifrån. Missnöjesyttringar över utvecklingen har inte saknats, fast de har svårt att komma till sin rätt. De kan dock ge anledning till eftertanke hos dem som inte helt snärjts in i systemets tankebanor. Efter den 'vilda' hamnarbetarstrejken våren 1954 skrev LO-teoretikern Anatol Renning i en artikel i Lantarbetaren bl. a. detta:

"Ja, utvecklingen har nått dithän, att det är bara funktionärer och styrelser som överhuvudtaget har förutsättningar att göra och bedöma lönekampens kalkyler. Faran är den att detta bedömningsmonopol kan leda till en intellektuell överlägsenhetskänsla. Man börjar tycka att medlemmarna som 'inte kan begripa det hela', bara behöver upplysas — så långt det går. Hjälper det inte med upplysningar — ja så får medlemmarna böja sig för ledningens auktoritet. Behovet av psykologiska kalkyler — av ingen förnekad — börjar då komma i skymundan. I stället sköter man mer eller mindre väl — ofta genom överansträngda ombudsmän — den fackliga 'vidareinformationen' och försummar att hålla informationskanaler nedifrån öppna och välfungerande."

Den utveckling och de missnöjesyttringar som åstadkommit dessa självrannsakande ord från en LO-man, visar att en kritisk inställning till det som sker börjar

komma till synes i de djupa leden. Syndikalismen och SAC står med sina organisationsformer och sitt samhällsprogram som företrädare för idéer som ger arbetarna på arbetsplatserna möjligheter till självverksamhet under självansvar och gör dem därmed till bärare av en ny samhällsordning.

Varje arbetare med ansvar för sig själv och som i solidarisk samverkan med hela arbetarklassen vill medverka till utsugningens och den sociala olikhetens avskaffande genom arbetarnas övertagande av produktionen — som är medlet och inkörsporten till förverkligandet av en socialistisk samhällsordning, baserad på arbetarnas ekonomiska organisationer — bör redan i dag visa detta *i handling* genom anslutning till den organisation som i arbetarklassens namn påtagit sig denna uppgift. Dess namn är

Sveriges Arbetares Centralorganisation (SAC)

byggd på Lokala Samorganisationer (LS)

Läs också broschyren

ERÖVRINGEN AV ARBETSPLATSERNA

Av KARL BERGKVIST

Pris 50 öre

EN UPPLYSANDE SKRIFT

Enstaka ex. fraktfritt mot 50 öre i frimärken eller mot förut
insänt belopp på postgiro 505 83

Kommissionärer redovisar med 40 öre per styck. Rekvirera hos

SAC:s EXPEDITION - Box 415 - Stockholm 1